

Regeringens proposition

1978/79: 198

om utvidgad försöksverksamhet med ny planeringsordning för sjuk-
sköterskeutbildning m. m.

beslutad den 29 mars 1979.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

JAN-ERIK WIKSTRÖM

Propositionens innehåll

I propositionen läggs förslag fram om att vidga nuvarande försöksverksamhet med viss ordning för kvantitativ planering inom sjuksköterskeutbildning. Riksdagen bereds även tillfälle att ta del av förslag till examensbenämningar m. m. inom grundläggande högskoleutbildning.

Slutligen läggs förslag fram om att inrätta en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi vid universitetet i Umeå.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-29

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Wikström, Friggebo, Huss, Rodhe, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Wikström

Proposition om utvidgad försöksverksamhet med ny planeringsordning för sjuksköterskeutbildning m. m.

---

1 Utvidgad försöksverksamhet med ny planeringsordning för sjuksköterskeutbildning

Enligt gällande ordning för högskolan beslutar riksdagen om planeringsram, dvs. antagningskapacitet, för sjuksköterskeutbildningen. Den av riksdagen beslutade ramen gäller för riket. Skolöverstyrelsen (SÖ) beslutar sedan om lokalisering och antagningskapacitet per ort (jfr UbU 1976/77:20 s. 79). Tillgänglig utbildningskapacitet har emellertid inte kunnat utnyttjas till fullo. För att åstadkomma att utbildningskapaciteten utnyttjas bättre bedrivs innevarande budgetår en försöksverksamhet rörande planeringen av utbildningen på sjuksköterskelinjen. Innebörden av försöksverksamheten är att SÖ har bemyndigats att i samråd med universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) överlåta på regionstyrelserna att i samverkan med SÖ och berörda landstingskommuner planera och genomföra utbildningen på sådant sätt att utbildningskapaciteten blir fullt utnyttjad (jfr prop. 1977/78:100, bil. 12 s. 429, UbU 1977/78:22 s. 45).

I årets budgetproposition (prop. 1978/79:100, bil. 12 s. 477) har jag ånyo tagit upp försöksverksamheten. Jag har därvid anmält, att jag inte har någon erinran mot att den nuvarande försöksverksamheten vidgas till att omfatta också vidareutbildning av sjuksköterskor, om SÖ och UHÄ lägger fram förslag härom.

SÖ och UHÄ har i en gemensam skrivelse till regeringen i februari 1979 inkommit med förslag att vidga försöksverksamheten. Förslaget innebär bl. a. att SÖ och UHÄ bemyndigas att överlåta på regionstyrelserna att besluta om fördelning av antagningsplatser/terminskurser också inom påbyggnadslinjen vidareutbildning av sjuksköterskor. På SÖ och UHÄ bör ligga att omfördela antagningsplatser mellan högskoleregioner. Regionstyrelserna bör få omfördela platser inom grund- respektive vidareut-

bildning mellan huvudmännen i regionen samt mellan dessa utbildningar. Vidare föreslås att huvudmännen får besluta om lokalisering av utbildningen och förläggning till skolenhet.

Jag anser att SÖ:s och UHÄ:s förslag ger bättre förutsättningar än f. n. för ett fullgott utnyttjande av anvisade resurser. Den nuvarande försöksverksamheten bör därför utvidgas till att gälla utbildningen på sjuksköterskelinjen och på påbyggnadslinjen. Innebörden härav är, att regionstyrelserna skall kunna fördela antagningsplatser för utbildningen på båda dessa linjer.

Mot bakgrund härav förordar jag att regeringen inhämtar riksdagens be- myndigande att utvidga den nuvarande försöksverksamheten med ny planeringsordning för sjuksköterskeutbildningen till att också gälla påbyggnadslinjen vidareutbildning av sjuksköterskor. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag om ett uppdrag till UHÄ och SÖ beträffande verksamheten under budgetåret 1979/80.

Fr. o. m. budgetåret 1980/81 bör verksamheten grundas på planeringsramar som fastställs av riksdagen för varje högskoleregion. Jag räknar med att en teknik för att föra över antagningsplatser mellan regioner då kommer att finnas. SÖ och UHÄ har i nämnda skrivelse anmält, att ämbetsverken återkommer med förslag i hithörande frågor i sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1980/81.

2 Examensbenämningar m. m. inom grundläggande högskoleutbildning

Jag vill i detta sammanhang bereda riksdagen tillfälle att ta del av mina ställningstaganden till de förslag till examensbenämningar som har lagts fram av UHÄ i skrivelse till regeringen den 11 oktober 1978.

I prop. 1975:9 om reformering av högskoleutbildningen m. m. (s. 450) anförde dåvarande chefen för utbildningsdepartementet att frågan om examensbenämning måste avgöras från linje till linje, lämpligen i samband med att utbildningsplan fastställs.

Riksdagen uttalade med anledning härav (UbU 1975:17, rskr 1975:179) att den inte hade något att erinra mot att ett system med examenstitlar bevarades för dem som genomgått utbildningslinjer. Riksdagen förutsatte emellertid en sådan utveckling av systemet att titlarna generellt skulle komma att ge meningsfull information om den genomgångna utbildningens innehåll eller i varje fall huvudsakliga inriktning.

I prop. 1976/77:59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. anförde jag att det borde ankomma på UHÄ att närmare utveckla möjligheterna att använda examensbenämningar. Därvid borde prövas om det i varje fall för längre utbildningslinjer skall finnas examensbenämningar av den karaktär som riksdagen hade angivit.

Med anledning av riksdagens beslut (UbU 1976/77:20, rskr 1976/77:246) har i 7 kap. högskoleförordningen (1977:263) angivits bl. a. förutsättningarna för att använda examensbenämningar i grundläggande högskoleutbildning. I 7 kap. 15 § stadgas att examensbenämning kan knytas till utbildningsbevis. För att så skall ske fordras en föreskrift i utbildningsplanen.

UHÄ:s förslag i nyssnämnda skrivelse utgår från en inom UHÄ utarbetad promemoria "Frågan om examensbenämningar i grundläggande högskoleutbildning". Promemorian har remitterats till bl. a. lokala högskolemyndigheter, som har ombetts särskilt besvara frågan om examensbenämningar alls bör förekomma i grundläggande högskoleutbildning och i så fall hur bör dessa utformas?

Av UHÄ:s skrivelse framgår att flertalet av remissmyndigheterna har förordat examensbenämningar av något slag.

UHÄ föreslår att följande riktlinjer skall gälla för examensbenämningar.

Examensbenämning skall alltid knytas till utbildningsbevis och utformas enligt följande.

1. För allmän utbildningslinje enligt ettdera av två alternativ:
  - a) I den mån det lämpligen kan ske med hänsyn till utbildningslinjens beteckning, syftet med linjen och det huvudsakliga innehållet i linjen bildas examensbenämningen av tillämplig yrkesbeteckning eller tidigare allmänt använd utbildnings- eller yrkestitel som förstavelse och med ordet examen som efterstavelse. Exempel: juristexamen, läkarexamen, civilingenjörsexamen.
  - b) Examensbenämningen bildas i övriga fall genom att orden "högskoleexamen på" förenas med vederbörande linjebeteckning. Exempel: Högskoleexamen på kemistlinjen.
2. För lokal utbildningslinje.

Examensbenämning skall, under förutsättning att utbildningslinjen omfattar minst 60 poäng, bildas genom att orden "högskoleexamen på" förenas med vederbörande linjebeteckning.
3. För individuell utbildningslinje.

Under förutsättning att utbildningslinjen omfattar 120 poäng skall examensbenämningen utformas enligt följande: "Högskoleexamen på individuell utbildningslinje med inriktning på - ", alternativt t. ex. "omfattande kurser i -".

4. För enstaka kurser.

Under förutsättning att utbildningen motsvarar utbildning enligt viss allmän linje skall reglerna för denna gälla. I övrigt skall examensbenämning i fråga om utbildning inom enstaka kurser endast komma ifråga i de fall då den studerande har genomgått kurser om sammanlagt motsvarande minst 120 poäng och av sådant innehåll att utbildningen motsvarar vad som fordras för att vinna tillträde till forskarutbildning vid humanistisk, samhällsvetenskaplig eller matematisk-naturvetenskaplig fakultet. Benämningen bör utformas enligt följande: "Högskoleexamen på enstaka kurser med in-

riktning på -" eller annat uttryck som anger utbildningens huvudsakliga innehåll eller inriktning.

5. För påbyggnadslinje.

UHÄ har i avvaktan på ställningstagande till forskarutbildningsutredningens förslag ej tagit ställning beträffande examensbenämning för påbyggnadslinje.

UHÄ har vidare i sin skrivelse lagt fram förslag till ändringar i 7 kap. högskoleförordningen för att möjliggöra genomförandet av förslagen bl. a. i vad gäller lokala och individuella utbildningslinjer samt enstaka kurser. UHÄ föreslår också att en skyldighet skall införas att i utbildningsplan fastställa lämplig översättning till engelska av vederbörande examensbenämning.

Sveriges förenade studentkårer och Sveriges Civilingenjörskörbundet har inkommit med skrivelser i ämnet.

Jag finner för min del de förslag rörande examensbenämningar som UHÄ har lagt fram väl övervägda. Även inom den nya högskolan kommer med UHÄ:s förslag de traditionella examensbenämningarna som t. ex. civilingenjörsexamen att finnas kvar. Benämningen högskoleexamen på -linjen kommer att användas för de utbildningar som är nya eller som hittills inte har haft någon etablerad examensbenämning.

Examensbenämningar för påbyggnadslinjer bör utformas i överensstämmelse med vad som har föreslagits för allmänna och lokala utbildningslinjer.

Jag vill i detta sammanhang göra ett förtydligande. Ibland har orden "examensbenämning" och "examenstitel" använts utan att deras olika betydelse har iakttagits. Examensbenämning avser namnet på själva examen, medan examenstitel avser den titel som används av en person som har avlagt examen ifråga.

UHÄ har i sin promemoria påpekat att examenstitlarna avskaffades för huvuddelen av universitets- och högskoleutbildningen redan i och med 1969 års utbildningskungörelser. UHÄ anser att ett återinförande av sådana titlar i utbildningsbevis knappast bör komma ifråga.

I remissyttrandena över UHÄ:s promemoria har flera av de remissinstanser, som har berört frågan, uttalat sig mot än för officiellt sanktionerade examenstitlar. Inte heller jag anser att examenstitlar bör anges i utbildningsbevis. Enligt min mening bör detta ej utgöra hinder för att de som så önskar, och anser sig i huvudsak uppfylla kraven för motsvarande äldre examen, använder sig av vissa traditionella examenstitlar, t. ex. teologie kandidat, filosofie kandidat, juris kandidat. Liksom f. n. bör förbundet av yrkesverksamma eller liknande sammanslutningar för sina medlemmar kunna upprätthålla vissa titlar.

Jag avser att, sedan riksdagen har tagit del av dessa mina förslag, föreslå regeringen att vidtaga de ändringar i högskoleförordningen (1977:263) som erfordras.

3 Inrättandet av en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi vid universitetet i Umeå

Med stöd av riksdagens bemyndigande den 18 maj 1977 tillkallade chefen för budgetdepartementet en särskild utredning (B 1977:07)¹ med uppdrag att utreda frågan om lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län. Utredningen har i december 1977 lagt fram delbetänkandet (DsB 1977:11) Lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län. Del 1. Detta innehåller fem olika förslag som berör vitt skilda verksamheter. Förslagen syftar alla till att öka sysselsättningen i Västerbottens län. De skall enligt utredningen ses som en första etapp i försöket att finna verksamhet med jämförbara sysselsättningseffekter till vad en flyttning av statens bakteriologiska laboratorium (SBL), till Umeå skulle ha inneburit. I förevarande proposition behandlas endast ett förslag om inrättande av en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi m. m. vid universitetet i Umeå.

Efter remiss har yttranden över betänkandet i vad avser nyss nämnda förslag avgetts av statskontoret, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) efter hörande av berört organ vid universitetet i Umeå, statens naturvårdsverk, medicinska forskningsrådet, Landstingsförbundet, Västerbottens läns landstingskommun, Sveriges industriförbund, Centralorganisationen SACO/SR, Skellefteå och Umeå kommuner samt AB Kabi. En sammanfattning av yttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Enligt direktiven till utredningen bör förslag till nya verksamheter i Västerbottens län i första hand ha anknytning till högskolan. De bör enligt direktiven utgöra ett led i dess fortsatta utveckling bl. a. genom att förbättra den allmänna forskningsmiljön. Utredningen föreslår mot denna bakgrund att en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi inrättas vid universitetet i Umeå. Enhetens verksamhet skall enligt förslaget omfatta forskning, utveckling och uppdragsverksamhet inom tre programområden. Det första programområdet är *tillämpad cellbiologi* med en inriktning mot cellodlingsteknik, som är grunden för både produktion, kvantifiering och studier av biologiskt aktiva substanser. Verksamheten kan även komma att få betydelse för den tillämpade mikrobiologin. Ett mindre djurlaboratorium bör ingå i enheten. Det andra programområdet är *ekologisk mikrobiologi*. Avsikten är bl. a. att studera användningen av mikroorganismerna som indikatorer i miljöövervakning. I arbetet bör ingå undersökningar av bakterieförekomsten i mark och vatten. Forskningen inom denna del av enheten bör i många stycken kunna samordnas med övrig ekologisk, arbetsmedicinsk och medicinhygienisk verksamhet som bedrivs vid universitetet i Umeå. Det tredje området slutligen är *mikrobiell enzymteknologi*. Genom

¹ Särskild utredare: riksdagsledamoten Rune Ångström

att utnyttja den naturliga genetiska informationen som finns hos mikroorganismer kan man med tillämpning av speciell teknik isolera bakteriestammar som producerar för industri och medicin värdefulla proteiner (äggviteämnen). Syftet är att utveckla den metodik som krävs för att isolera de efterfrågade bakteriestammarna. Detta arbete har metodiskt starka anknytningar till den tillämpade cellbiologin och kräver likartade resurser.

Den föreslagna enheten skall enligt förslaget stå öppen för uppdragsforskning för industrin. Den föreslås sysselsätta 15 forskare, 25 laboratorieassistenter och 10 övriga anställda. Som ett första led i uppdragsverksamheten anser utredningen att det till enheten bör kopplas en produktionsanläggning för tillverkning av humant interferon. AB Kabi föreslås stå som producent och garant för framställningen.

Kabikoncernens forskningsavdelning har sedan tio år arbetat med interferoner producerade av i första hand humana fibroblaster (bindvävsceller) odlade i cellkultur. Interferonerna är äggviteämnen med förmågan att modifiera cellfunktionen så att virus inuti cellen förlorar sin förmåga att bilda nya virus. Utredningen framhåller att interferonforskningen har expanderat snabbt på senare tid. Skälet är först och främst gynnsamma resultat vid behandling av vissa virussjukdomar i ögat och hjärnan samt även mycket svåra tumörsjukdomar. Sverige anses internationellt sett ligga långt framme på detta område.

För några år sedan då Kabis forskningsavdelning under flera år hade bedrivit studier i laboratorieskala beslöts att delvis förlägga det fortsatta arbetet med projektet till virologiska och patologiska institutionerna vid universitetet i Umeå. Behov har nu uppstått att starta produktion av fibroblastinterferon från humana fibroblaster i större skala i försöksanläggning. Med hänsyn till den medicinska fakultetens starka ställning inom forskning rörande cellodling anser utredningen att det är lämpligt att en sådan produktion av fibroblastinterferoner för kliniska prövningar och kliniskt bruk förläggs i nära anslutning till universitetet och kopplas till en vetenskaplig expertgrupp.

Produktionsenheten föreslås under en försöksperiod på ca fem år sysselsätta tio till femton personer. Om projektet utfaller positivt kommer detta att medföra avsevärda sysselsätningseffekter för regionen.

För egen del får jag anföra följande. Utredningen om lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län har som jag har redovisat bl. a. föreslagit att en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi förläggs till universitetet i Umeå. Verksamheten föreslås bli inriktad mot tillämpad cellbiologi (forskning kring cellodlingsteknik, bl. a. med syfte att producera interferon), ekologisk mikrobiologi (användning av mikroorganismer som indikatorer i miljöövervakningsarbetet) och mikrobiell enzymteknologi (enzymatisk nedbrytning av cellulosa m. m.).

Vid universitetet i Umeå finns en betydande forskningsaktivitet inom mikrobiologi och angränsande områden. Sälunda finns där inrättade tjäns-

ter som professor inom ämnesområdena klinisk bakteriologi, virologi, mikrobiologi, oral mikrobiologi och immunologi. För att förstärka resurserna för forskning och utbildning med mikrobiologisk anknytning har jag i årets budgetproposition (s. 552 och 562) förordat, att den tjänst som professor i mikrobiologi som f. n. är gemensam för de medicinska och naturvetenskapliga fakulteterna den 1 juli 1979 ersätts av dels en tjänst som professor i medicinsk mikrobiologi, dels en tjänst som professor i mikrobiologi. Jag har även förordat (s. 551) att en tjänst som professor i infektionsjukdomar inrättas vid samma tidpunkt. Därmed skulle en av de förutsättningar utredningen har angett för att bygga upp en utvecklingsenhet av nämnt slag föreligga, nämligen att en tjänst som professor i mikrobiologi inrättas. Jag delar utredningens uppfattning att det vid universitetet finns goda förutsättningar att bygga upp en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi. En sådan kan enligt min bedömning verksamt bidra till att belysa och lösa aktuella problem inom områdena miljövård, hälso- och sjukvård samt industri. De föreslagna verksamhetsområdena är av betydelse för att stimulera det mikrobiologiska och biomedicinska forsknings- och utvecklingsarbete bl. a. med sikte på industriella och andra tillämpningar av samhällsekonomisk vikt. Förslaget knyter enligt min mening väl an till strävandena att stärka samverkan mellan högskola och näringsliv. Liksom universitetet i Umeå ser jag positivt på en ytterligare utveckling av denna typ av samverkan.

Mot bakgrund av vad jag har anfört förordar jag att en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi byggs upp vid universitetet i Umeå. Utredningen redovisar inte någon beräkning av erforderliga investerings- och driftmedel för verksamheten. Jag är därför inte nu beredd att ta ställning till utvecklingsenhetens omfattning och närmare inriktning. Ett sådant ställningstagande måste föregås av en mera detaljerad planering. Jag avser att senare föreslå regeringen att uppdra åt universitetet i Umeå att genomföra en sådan planering. Jag förutsätter att den skall vara slutförd i sådan tid att det blir möjligt för mig att återkomma till regeringen med förslag i denna fråga att föreläggas riksdagen vid 1979/80 års riksmöte.

4 Hemställen

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att utvidga nuvarande försöksverksamhet med ny planeringsordning för sjuksköterskeutbildning enligt vad jag har redovisat.

Jag hemställer vidare att regeringen bereder riksdagen tillfälle att

2. ta del av vad jag har anfört om examensbenämningar m. m. inom grundläggande högskoleutbildning och

3. ta del av vad jag har anfört om inrättandet av en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi vid universitetet i Umeå.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds B 1977:11) Lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län. Del I i vad avser utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi vid universitetet i Umeå

Samtliga remissinstanser tillstyrker i princip förslagen om inrättande av en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi vid universitetet i Umeå kopplad till produktutveckling för bl. a. tillverkning av humant interferon. I det följande refereras de remissvar där förslagen behandlats mera i detalj.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) pekar på behovet av att den föreslagna forskningsverksamheten redan från början förses med en tillfredsställande basorganisation. Tillskottet bör avse även drift- och expensmedel – inte bara tjänster. Det finns inte heller behov av att tillsätta en särskild organisationskommitté, framhåller UHÄ. Det bör i stället ankomma på universitetsmyndigheterna att planera och förbereda sedan beslut om inrättandet fattats.

Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden i Umeå liksom *naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR)* framhåller vikten av att den föreslagna professuren inrättas omgående. Nämnden tillstyrker den föreslagna enheten – i synnerhet konstruktionen med en uppdelning på en universitetsanknuten forskningsenhet och en pilot-plantanläggning vid AB Kabi. Förslaget ger goda möjligheter för kontrakts- och uppdragsforskning i samarbete med Kabi, menar nämnden. NFR stöder förslaget under förutsättning att den tillämpade verksamheten har en väl utbyggd grundforskning att repliera på.

Medicinska forskningsrådet understryker att profileringen av den nya enheten bör och kommer att bero på kompetensen hos forskarna vid enheten. Det är därför viktigt att ämnesbeskrivningen till professuren görs i mera allmänna termer än vad som utredningen föreslår.

Naturvårdsverket (SNV) anser det befogat att inrätta en särskild enhet för arbetet med att ta fram praktiska tillämpningar av forskningsresultaten. SNV understryker dock samtidigt betydelsen av ett mycket diversifierat forskningsprogram som kan tjäna olika samhällsintressen.

Landstingsförbundet har inte några invändningar mot förslaget om den nya enheten. Däremot har man inte ansett sig kunna ta ställning till betänkandets förslag kring interferonproduktionens ev. positiva sysselsättningseffekter för regionen.

Landstinget i Västerbottens län understryker att även förslagen om utökning av FOA samt Kabiprojektet får positiva effekter för universitetet.

AB Kabi slutligen tillstyrker förslaget och betonar att det inte minst med hänsyn till den internationella konkurrensen är viktigt att det genomförs snabbt. Vidare förutsätter Kabi att företaget blir representerat i organisationskommittén när denna behandlar frågor som berör företagets intresseområde.

Innehållsförteckning

Proposition om utvidgad försöksverksamhet med ny planeringsordning för sjuksköterskeutbildning m. m.	1
1 Utvidgad försöksverksamhet med ny planeringsordning för sjuksköterskeutbildning	2
2 Examensbenämningar m. m. inom grundläggande högskoleutbildning	3
3 Inrättandet av en utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi vid universitetet i Umeå	6
4 Hemställan	8
5 Beslut	9
Bilaga Sammanfattning av remissyttranden över betänkandet (Ds B 1977:11) Lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län. Del 1 i vad avser utvecklingsenhet för tillämpad mikrobiologi vid universitetet i Umeå.	10

